

LUSINDA RAJLI

Svetlo
u
prozoru

Prevela
Branislava Radević-Stojiljković

■ Laguna ■

Naslov originala

Lucinda Riley

THE LIGHT BEHIND THE WINDOW

Copyright © Lucinda Riley 2012

Translation copyright © 2015 za srpsko izdanje, LAGUNA



Kupovinom knjige sa FSC oznakom
pomažete razvoj projekta odgovornog
korišćenja šumskih resursa širom sveta.

SW-COC-001767

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Oliviji

„To što si ti određeno je slučajem rođenja; ovo što sam
ja delo je mene samoga.“

LUDVIG VAN BETOVEN

SVETLO U PROZORU

Mrkla je noć;
Od sveta vidim samo mrak.
Preteško breme;
Za oknom ne sjaji svetla ni zrak.

Mirniji dan;
Ruka se neka pomalja iz tmine.
I dodir blag;
Svud oko mene toplina plime.

Sumraka časi;
Pred tobom senke se povlače.
Žudnja je tajna;
Ranjivo srce tuče sve jače.

Svetlost je sad;
Tama je bio svet koji pamtim.
Sad bleskom gori;
Ljubavlju mojom prema tebi plamti.*

Sofija de la Martinijer
jul 1943.

* Prepevao Branislav Dimitrijević.

1.

*Gasen, južna Francuska
Proleće 1998.*

Emili je osetila kako stisak ruke popušta i pogledala je dole u majku. Dok ju je posmatrala, činilo se da je, pošto joj je duša napustila telo, nestalo i bola koji je izobličavao Valerie crte, pa je Emili mogla da se seti nekadašnje lepote tog koščatog lica.

„Napustila nas je“, prozborio je Filip, lekar, besmisleno.

„Da.“

Čula je kako doktor iza nje mrlja molitvu, ali nije imala nameru da mu se pridruži. Umesto toga je s morbidnom ljubopitljivošću zurila naniže u sve sivlju vreću mesa, jedino što je preostalo od nekog čije je prisustvo dominiralo njenim životom trideset godina. Nagoni je poželela da gurne majku ne bi li je probudila, jer je prelazak iz života u smrt – s obzirom na to da je Valeri de la Martinijer bila poput prirodne sile – za njena čula bio previše da bi ga prihvatila.

Nije znala kako da se oseća. Najzad, proteklih nedelja je mnogo puta zamišljala ovaj trenutak. Emili se okrenula od

majčinog mrtvog lica i zagledala se kroz prozor, u pramenove oblaka nalik pulsicama okačenim na plavom nebu. Kroz otvoren prozor je čula slab krik ševe, glasnika proleća.

Polako je ustala – noge su joj bile ukočene od dugih noćnih sati sedenja dok je bdela – i prišla prozoru. Rani jutarnji predeo nije u sebi imao ništa od one težine koju će proticanje časova neminovno doneti. Priroda je naslikala svežu sliku kao i svake zore, blagom provansalskom paletom umbre, zelene i azurnoplave, uvodeći novi dan. Emili je gledala preko terase i vrta, u talasaste vinograde oko kuće, koji su se pružali dokle pogled može da dosegne. Pogled je jednostavno bio veličanstven, nepromenjen već stolicima. Zamak De la Martinijer bio je njeno svetište kad je bila dete, mesto mira i bezbednosti; njegov spokoj je neizbrisivo urezan u sve ćelije njenog mozga.

I sad je njen – mada Emili nije znala da li je majka, posle rastrošnog života, uopšte ostavila dovoljno sredstava za njegovo održavanje.

„Madmoazel Emili, ostaviću vas da se oprostite.“ Doktorov glas ju je prenuo iz misli. „Idem dole da popunim neophodne formule. Mnogo mi je žao.“ Blago joj se naklonio i izašao iz sobe.

Da li je meni žao...?

To pitanje joj je, nepozvano, sevnulo u svesti. Vratila se i ponovo sela na stolicu, pokušavajući da nađe odgovore na mnoga pitanja koja je majčina smrt pobudila, u želji za razrešenjem, da sabere i oduzme sve konfliktne emocionalne stupce i dođe do konačnog osećanja. Što je, naravno, nemoguće. Ova žena što leži tako dirljivo mirno – sad po nju tako bezopasna, iako je za života uticala na nju i zbunjivala je – zauvek će u njoj buditi složena i nelagodna osećanja.

Valeri je svojoj kćeri dala život, hranila ju je i oblačila, i pružala joj krov nad glavom. Nikad je nije tukla ni zlostavljala. Jednostavno je nije primećivala.

Valeri je bila – Emili je tražila pravu reč – *nezainteresovana*. I zbog toga je ona, njena kći, postala nevidljiva.

Pružila je ruku i položila je preko majčine.

„Nisi me videla, maman... nisi videla...“

Emili je bila bolno svesna toga da se rodila samo zbog nevoljnog povinovanja potrebi za naslednikom loze De la Martinijer; zbog dužnosti, a ne iz materinske potrebe za detetom. A suočena s „naslednicom“ umesto željenog muškog deteta, Valeri je bila samo još manje zainteresovana. Prestara da ponovo začne – Emili je rođena u zadnjim trzajima majčine plodnosti, kad je imala četrdeset tri godine – Valeri je nastavila sa životom jedne od najšarmantnijih, najvelikodušnijih i najlepših pariških domaćica. Činilo se da Emilino rođenje, i potom njeno prisustvo, za Valeri nema veću važnost od nabavke nove čivave, pored tri psića koja je već imala. Kao i psi, Emili je dovođena iz dečje sobe i milovana u društvu kad je to maman odgovalo. Psi su bar imali jedan drugog kao utehu, razmišljala je Emili, dok je ona najveći deo detinjstva provela sama.

Nije joj mnogo pomoglo što je nasledila crte De la Martinijerovih, umesto tananosti, nežnosti i plave kose majčine slovenske loze. Emili je bila zdepasto dete, maslinaste kože i guste kose boje mahagonija, koju su svakih šest nedelja šišali u paž, sa ravno podrezanim šiškama iznad tamnih obrva, što je bio genetski dar od njenog oca Eduara.

„Ponekad kad te pogledam, draga moja, teško mi je da poverujem da sam te ja rodila!“, imala je običaj da joj kaže majka prilikom retkih poseta dečjoj sobi, pre nego što pođe u operu. „Ali bar imaš moje oči.“

Emili je ponekad želela da iščupa te tamnoplave oči iz duplji, i da ih zameni očevim lepim očima boje lešnika. Smatrala je da joj se ne slažu uz lice, a osim toga, videla je u njima svoju majku kad god bi se pogledala u ogledalo.

Emili se često činilo da je rođena bez ijedne vrline koju bi njena majka cenila. Iako je od treće godine pohađala časove baleta, telo joj je odbijalo da se izvija u željene položaje. Dok su ostale devojčice lepršale po studiju kao leptirići, ona se mučila da bude okretna. Njena mala, široka stopala uživala su u tome da čvrsto stoje na zemlji i svaki pokušaj da ih od nje odvoji urodio bi neuspehom. Časovi klavira su bili isto tako beznadežni, a za pevanje nije imala sluha.

Njeno telo se nije dobro prilagođavalo ni ženstvenim haljinama koje ju je majka terala da nosi na soareima priređivanim u izuzetnoj cvetnoj bašti iza njihove pariske kuće – pozornici Valerinih čuvenih zabava. Čušnuta na sedište u uglu, Emili se divila toj elegantnoj, šarmantnoj i lepoj ženi što je tako profesionalno graciozno lebdela između gostiju. Na tim brojnim društvenim događajima u pariskoj kući, i leti u vlastelinskom zamku u Gasenu, Emili je bilo neprijatno, osećala se kao da joj je vezan jezik. Povrh svega ostalog, činilo se da nije nasledila ni majčinu društvenost.

Pa ipak, nekome sa strane činilo bi se da ima sve. Detinjstvo kao iz bajke, život u prekrasnoj kući u Parizu, plemićku porodicu čija loza seže vekovima u prošlost, a uz sve to još i bogatstvo koje je ostalo netaknuto i posle ratnih godina. O takvom scenariju su mnoge mlade Francuskinje mogle samo da sanjaju.

Bar je imala svog obožavanog tatu. Iako ni on nije na nju obraćao pažnju više od maman, zbog opsesije svojom zbirkom retkih knjiga koja se neprestano uvećavala i koju je držao u zamku, kad god bi Emili pošlo za rukom da mu privuče pažnju, pružao joj je ljubav i nežnost za kojima je žudela.

Papa je imao šezdeset godina kad se ona rodila, i umro je kad je njoj bilo četrnaest. Retko su provodili vreme zajedno, ali Emili je shvatila da je veliki deo svoje ličnosti nasledila od njega. Eduar je bio tih i zamišljen, više je voleo svoje knjige i mir u zamku od neprestane reke poznanika koja je tekla njihovom kućom. Emili je često razmišljala o tome kako se uopšte

dogodilo da se dvoje tako različitih ljudi zaljube jedno u drugo. Ipak, izgleda da je Eduar obožavao svoju mnogo mlađu ženu, nije prigovarao njenom luksuznom životu iako je on sam živeo mnogo skromnije, i ponosio se njenom lepotom i popularnošću na pariskoj društvenoj sceni.

Kad se leto bližilo kraju, i kad bi došlo vreme da se Valeri i Emili vrate u Pariz, Emili je često preklinjala oca da joj dozvoli da ostane.

„Papa, volim da budem ovde na selu, s tobom. U selu je škola... Mogla bih tamo da idem i da se staram o tebi jer si sigurno mnogo usamljen ovde u zamku.“

Eduar bi je s ljubavlju uhvatio za bradu, ali odmahnuo bi glavom. „Ne, malena moja. Koliko god da te volim, moraš se vratiti u Pariz da pohađaš školu i da učiš kako da postaneš dama kao tvoja majka.“

„Ali, papa, ne želim da se vraćam s maman, hoću da ostanem ovde, s tobom...“

A onda, kad joj je bilo trinaest godina... Emili je iznenada zatreptala odagnavajući suze, pred tim i dalje bolnim sećanjem na trenutak kad je Valerina nezainteresovanost prešla u zanemarivanje. Posledice će osećati do kraja života.

„Kako je *moгуće* da nisi videla i da te toliko nije bilo briga šta se dešava sa mnom? Bila sam tvoja ćerka!“

Trgla se na iznenadan treptaj jednog Valerinog kapka, umalo je skočila od straha da je maman još živa i da je čula reči koje je upravo izgovorila. Obučena da ustanovi smrt, Emili je opipala Valeri puls i nije ništa osetila. Bio je to, naravno, poslednji trag života u mišićima što se opuštaju u smrti.

„Maman, trudiću se da ti oprostim. Trudiću se da shvatim, ali u ovom času ne mogu reći da li sam srećna ili tužna što si umrla.“ Osetila je kako teško diše, kao posledicu mehanizma odbrane pred bolom od tih glasno izgovorenih reči. „Mnogo sam te volela, svojski sam se trudila da ti ugodim, da zadobijem

tvoju ljubav i pažnju, da osetim... da sam *vredna* toga da budem tvoja kći. Gospode! Učinila sam sve!“ Stisnula je šake u pesnice. „Bila si mi *majka!*“

Odjek sopstvenog glasa vratio joj se u prostranoj sobi pa je začutala, sa osećanjem kao da se guši. Zagledala se u porodični grb De la Martinijerovih, naslikan pre dvesta pedeset godina na veličanstvenom drvenom uzglavlju postelje. Sad izbledela, dva divlja vepra u borbi, sveprisutni simbol ljiljana i geslo „Pobeda je sve“, ispisano ispod, bili su jedva vidljivi.

Iznenada je zadrhtala iako je u sobi bilo toplo. Tišina u zamku bila je zaglušujuća. Kuća nekad puna života sad je prazna ljuštura u kojoj obitava samo prošlost. Spustila je pogled na mali prsten pečatnjak, na najmanjem prstu desne ruke, na kom se nalazio porodični grb u minijaturi. Ona je poslednji živi član porodice De la Martinijer.

Iznenada je na plećima osetila teret predaka kroz mnoge vekove, i tugu što se jedna velika i plemenita loza svela na neudatu tridesetogodišnju ženu bez dece. Ta porodica je izdržala stotine godina pustošenja i brutalnosti, da bi posle Prvog i Drugog svetskog rata u životu ostao samo njen otac.

Bar neće biti uobičajenog otimanja o nasledstvo. Zahvaljujući jednom davnom Napoleonovom zakonu, sva braća i sestre ravnopravno nasleđuju imovinu roditelja. Mnoge porodice su dovedene do ivice propasti jer je jedini naslednik odbio da pristane da proda. Nažalost, u ovom slučaju, *les héritiers en ligne directe** svode se samo na nju. Emili je uzdahnula. Možda će ona morati da proda, ali o tome će razmišljati nekog drugog dana. Sad je vreme za oproštaj.

„Počivaj u miru, maman.“ Nežno je poljubila posivelo čelo pa se prekrstila. Umorno je ustala sa stolice i izašla iz sobe, odlučno zatvorivši vrata za sobom.

* Franc.: direktni naslednici. (Prim. prev.)

2.

Dve nedelje kasnije

Emili je uzela belu kafu i kroasan i iznela ih iz kuhinje, u dvorište iza kuće, puno lavande. Zamak je bio okrenut ka jugu, tako da je ovo mesto bilo najbolje za sedenje na jutarnjem suncu. Bio je divan, blag prolećni dan, dovoljno topao da se napolju boravi samo u majici.

Na majčinom pogrebu u Parizu, pre četrdeset osam sati, kiša je neumorno pljuštala dok su sahranjivali Valeri. Posle, na komemoraciji – održanoj u *Ricu*, na Valerin zahtev – Emili je primala izraze saučešća od poznatih i uglednih. Sve žene, uglavnom sličnih godina kao i njena majka, bile su u crnom i podsećale Emili na skup starih veštica. Raznorazni starinski šeširi skrivali su im proređenu kosu dok su se klimale i pijuckale šampanjac, mršavih, ostarelih tela, sa šminkom nalik maski na opuštenoj koži.

Kad su bile u zenitu, važile su za najmoćnije i najlepše žene Pariza. Pa ipak ih je životni ciklus udaljio i zamenile su ih nove mlade snage oko kojih se diže prašina. Svaka od tih žena

jednostavno čeka da umre, pomislila je Emili, kad je, omamljena od pića i obuzeta sentimentalnošću, izašla iz *Rica* i pozvala taksi da je odveze u njen stan. Krajnje ojađena, popila je mnogo više vina nego obično i sutradan ujutru se probudila mamurna.

Ali bar je gotovo ono najteže, tešila se otpijajući kafu. U poslednje dve nedelje nije imala mnogo vremena da se skoncentriše na bilo šta drugo osim na organizovanje sahrane. Znala je da majci duguje bar onakav ispraćaj kakav bi sama Valeri savršeno organizovala. Emili se pak beskrajno mučila oko toga da li da naruči kapkejkove ili minjone za posluženje uz kafu; i da li su bež rascvetale ruže, koje je njena majka toliko volela, dovoljno dramatične za stonu dekoraciju. Valeri je takve sitne odluke donosila svake nedelje i Emili je i preko volje osetila poštovanje prema lakoći s kojom je Valeri sve to obavljala.

A sad – Emili je okrenula lice ka suncu i uživala u njegovoj utešnoj toploti – sad mora da misli na budućnost.

Žerar Flavije, porodični *notaire**, koji se stara o zakonskim i imovinskim poslovima De la Martinijerovih, upravo je na putu iz Pariza, da se sastane s njom ovde u zamku. Dok joj on ne otkrije u kakvom je finansijskom stanju posed, nema mnogo svrhe praviti planove. Emili je uzela mesec dana odsustva s posla da bi se pozabavila onim za šta je znala da će biti složeno i da će zahtevati mnogo vremena. Žalila je što nema braće i sestara s kojima bi podelila taj teret; nije baš bila vična pravnim i finansijskim poslovima. Ta odgovornost ju je užasavala.

Emili je osetila meko krzno uz goli članak, spustila pogled i videla Fru-Fru, majčinu poslednju čivavu, kako žalosno pilji naviše, u nju. Uzela je ostarelu kujicu i stavila je na koleno, milujući joj uši.

„Izgleda da smo ostale samo ti i ja, Fru“, promrmljala je. „Zato se moramo starati jedna o drugoj, zar ne?“

* Franc.: beležnik, pravni savetnik, advokat. (Prim. prev.)

Iskreni izraz u Fru-Fruinim poluslepim očima izazvao je Emili osmeh. Nije imala pojma kako će se starati o psiću ubuduće. Iako je sanjala o tome da se jednog dana okruži životinjama, njen stančić u četvrti Mare i dugo radno vreme nisu bili pogodni za držanje psa koji je podignut u okrilju emocionalne i fizičke raskoši.

Pa ipak su životinje i briga o njima bile njen svakodnevni posao. Emili je živela za svoje ranjive pacijente koji ne umeju da kažu kako se osećaju i gde ih boli.

„Žalosno je što moja kći izgleda više voli društvo životinja nego ljudskih bića...“

Valeri je tim rečima sažela ćerkin način života. Kad je Emili prvi put objavila kako želi da studira veterinu, Valeri je sa odvratnošću iskrivila usta. „Ne mogu da shvatim zašto bi želela da provedeš život režući i otvarajući sirote životinje i zavirujući u njihovu utrobu.“

„Maman, to je proces, a ne razlog. Volim životinje, želim da im pomognem“, branila se ona.

„Ako već moraš da imaš neko zanimanje, zašto ne bi razmislila o modi? Imam prijateljicu u časopisu *Mari Kler* koja bi ti, sigurna sam, mogla naći posao. Kad se udaš, naravno, nećeš želeti da nastaviš da radiš. Postaćeš supruga i to će biti tvoj život.“

Iako Emili nije krivila Valeri što je ostala u prošlosti, ipak je poželela da se majka bar malo ponosi njenim dostignućima. Završila je studije kao najbolja u klasi i odmah bila primljena da stažira kao veterinar u poznatoj pariskoj klinici.

„Možda je maman bila u pravu, Fru“, rekla je, uzdahnuvši. „Možda zaista više volim životinje od ljudi.“

Začula je krckanje šljunka pod automobilskim gumama, spustila Fru-Fru na zemlju i prošla oko kuće, ka pročelju, da dočeka Žerara.

„Emili, kako si?“ Žerar Flavije ju je poljubio u oba obraza.

„Dobro, hvala“, odvrtila je. „Kako si putovao?“

„Avionom do Nice, pa sam iznajmio kola da se dovezem ovamo.“

Žerar je ušao s njom kroz ulazna vrata i stao u ogromnom predvorju, polumračnom zbog zatvorenih prozorskih kapaka. „Bilo mi je drago da pobeđnem iz Pariza, u posetu jednom od svojih omiljenih mesta u Francuskoj. Proleće u Varu je uvek prekrasno.“

„Mislila sam da je bolje da se nađemo ovde u zamku. Dokumenta mojih roditelja su u radnom stolu u biblioteci, pretpostavila sam da će ti trebati uvid u njih.“

„Da.“ Žerar je prešao preko izlizanih podnih mermernih pločica i osmotrio mrlju od vlage na tavanici iznad njih. „Zamak vapi za posvećenom negom, zar ne?“ Uzdahnuo je. „I on stari kao i svi mi.“

„Hoćemo li kroz kuhinju? Upravo sam skuvala kafu.“

„To mi baš i treba“, reče Žerar sa osmehom dok je išao za njom hodnikom što vodi u zadnji deo kuće.

„Izvoli, sedi“, rekla je pokazavši ka stolici za dugačkim stolom od hrastovine, pa prišla šporetu da stavi vodu da proključa.

„Ovde i nema baš mnogo luksuza, zar ne?“, reče Žerar osmotrivši oskudno nameštenu prostoriju sa osnovnom opremom.

„Nema. Ali ovo je koristila samo posluga, da priprema hranu za našu porodicu i goste. Sumnjam da je moja majka ikada stavila ruke u sudoper.“

„Ko se sada stara o zamku i domaćinstvu?“

„Margo Dival, kućepaziteljka koja je ovde već petnaest godina. Dolazi iz sela svaki dan po podne. Ostalu poslugu je maman otpustila kad je otac umro, i prestala je da redovno dolazi ovamo svakog leta. Mislim da je više volela da iznajmi jahtu i na njoj provodi leto.“

„Tvoja majka je odista volela da troši novac.“

Emili je spustila šolju kafe pred Žerara. „Na stvari koje su njoj bile bitne.

A to nije bila ova kuća“, otvoreno je dodala.

„Nije. Po mome dosadašnjem uvidu u vaše finansije, izgleda da je više volela modnu kuću Šanel.“

„Znam, maman je volela modu.“ Sela je naspram njega, sa svojom kafom. „Čak i prošle godine, iako veoma bolesna, još je odlazila na modne revije.“

„Valeri je zaista bila posebna ličnost – i poznata takođe. Njen odlazak je praćen mnogim novinskim stupcima u našoj štampi. Mada to i nije iznenađenje. Porodica De la Martinijer je među najuglednijim u Francuskoj.“

„Znam.“ Emili je napravila grimasu. „I ja sam videla novine. Po svemu sudeći, naslediću veliko bogatstvo.“

„Tačno je da je tvoja porodica nekada bila basnoslovno bogata. Nažalost, Emili, ta vremena su prošla. Plemičko ime tvoje porodice i dalje postoji, ali ne i bogatstvo.“

„Tako sam i mislila.“ Emili se nije iznenadila.

„Sigurno si svesna toga da tvoj papa nije bio poslovan čovek. Bio je učeni intelektualac kog je novac malo zanimao. Iako sam mnogo puta razgovarao s njim o ulaganjima, trudio se da ga ubedim da malo planira budućnost, nije bio zainteresovan. Pre dvadeset godina to gotovo da i nije bilo važno – novca je bilo mnogo. Ali usled nedovoljne pažnje tvoga oca i sklonosti ka luksuznom životu tvoje majke to bogatstvo je znatno umanjeno.“ Žerar je uzdahnuo. „Žao mi je što donosim loše vesti.“

„To sam uglavnom i očekivala i ne smeta mi. Jednostavno želim da dovedem u red sve što treba i da se vratim svome poslu u Pariz.“

„Bojim se da situacija i nije baš tako jednostavna, Emili. Kao što rekoh na početku, još nisam imao vremena da sve detaljno proučim, ali sa sigurnošću mogu reći da imetak ima poverioce i to mnogo njih. Ti poverioci moraju što pre biti isplaćeni“,

objasnio je. „Tvoja majka je uspela da se prezaduži za skoro dvadeset miliona franaka na ime pariske kuće. Imala je i mnogo drugih dugova koje treba isplatiti.“

„Dvadeset miliona franaka?“ Emili se užasnula. „Kako se to moglo dogoditi?“

„Lako. Kad je novca ponestalo, Valeri nije počela da živi umereno i prilagodi se tome. Već mnogo, mnogo godina živela je na kredit. Molim te, Emili“ – Žerar joj je video izraz u očima – „ne paniči. Te dugove je moguće lako otplatiti, ne samo prodajom pariske kuće – za koju se, verujem, može dobiti oko sedamdeset miliona – već i onoga što je u njoj. Na primer, veličanstvenom zbirkom nakita tvoje majke, koji se čuva u trezoru u banci, kao i mnogim slikama i vrednim umetničkim predmetima u kući. Veruj mi, Emili, nipošto nisi siromašna, ali brzo se mora održati aukcija kako bi se sprečilo dalje propadanje, i moraju se doneti odluke o budućnosti.“

„Shvatam“, odgovorila je Emili polako. „Oprosti mi, Žerare. Ja sam na svoga oca, imam malo iskustva s finansijama i ne zanimaju me naročito.“

„Potpuno te shvatam. Roditelji su ti ostavili težak teret, koji počiva samo na tvojim plećima. Mada“ – Žerar je podigao obrve – „zapanjuje koliko se tvojih rođaka iznenada pojavilo.“

„Kako to misliš?“

„Oh, ne treba da brineš, takvi lešinari su danas uobičajeni. Do sada sam primio preko dvadeset pisama od ljudi koji tvrde da su u nekom srodstvu s De la Martinijerovima. Četvoro do sada nepoznate vanbračne dece tvoga oca, navodno tvojih braće i sestara, dvoje rođaka, jedan stric i jedan član posluge iz pariske kuće tvojih roditelja, sobarica koja se kune da joj je tvoja majka obećala jednog Pikasa posle svoje smrti.“ Žerar se nasmešio. „Sve se to moglo i očekivati ali, nažalost, svako potraživanje se, prema francuskim zakonima, mora ispitati.“

„Ali ti misliš da nijedan od njih nije verodostojan?“ Emili ga je pogledala širom otvorenih očiju.

„Čisto sumnjam da jesu. Ako ti je to neka uteha, takve se stvari redovno dešavaju posle smrti poznatih ljudi, znam to iz iskustva.“ Slegao je ramenima. „Preпусти to meni i ne brini. Radije bih da se usredsrediš na to šta želiš da uradiš sa zamkom. Kao što sam rekao, dugovi tvoje majke lako se mogu otplatiti prodajom pariske kuće i onoga što je u njoj. Ali onda ti preostaje veličanstveno imanje koje je, po onome što sam do sada video, u lošem stanju i zahteva renoviranje. Šta god da odlučiš, i dalje ćeš biti bogata žena, ali želiš li ili ne da prodaš ovaj zamak?“

Emili se zagledala u daljinu i duboko uzdahnula. „Da budem iskrena, Žerare, želela bih da sve to odagnam od sebe. Da neko drugi donese tu odluku. A šta s ovdašnjim vinogradima? Da li vinarija ostvaruje profit?“

„I to je nešto što moram da ispitam umesto tebe. Ako odlučiš da prodaš zamak, to može obuhvatati i vinariju.“

„Da prodam zamak...“ Emili je ponovila Žerarove reči. Čuvši ih tako glasno izgovorene, postala je svesna značaja i veličine odgovornosti s kojom se suočava. „Ova kuća je u našoj porodici dvesta pedeset godina. I sad ja moram da donesem tu odluku. A istina je“ – uzdahnula je – „da ne znam kako je najbolje postupiti.“

„Verujem ti da ne znaš. Kao što rekoh, teško je što si sasvim sama.“ Žerar je saosećajno zavrteo glavom. „Šta da ti kažem? Ne možemo uvek da biramo situacije u kojima se nalazimo. Trudiću se da ti pomognem koliko mogu, Emili, znam da bi to tvoj otac želeo od mene u ovim okolnostima. Sad idem da se malo osvežim, pa kasnije možda možemo prošetati do vinograda i popričati s nadzornikom?“

„Važi“, odgovorila je Emili umorno. „Otvorila sam prozorske kapke spavaće sobe levo od glavnog stepeništa. Iz nje se pruža jedan od najlepših pogleda u kući. Hoćeš da te otpratim?“

„Ne hvala. Već sam, kao što znaš, mnogo puta odsedao ovde. Sam ću se snaći.“

Žerar je ustao, klimnuo joj glavom i izašao iz kuhinje da se popne glavnim stepeništem do svoje sobe. Na pola puta je zastao i zagledao se u prašnjavo lice jednog pretka De la Martinijerovih. Toliko mnogo francuskih plemićkih porodica izumire, a sa njima i istorija vezana za njih, i njihovim odlaskom ostaje samo jedna vidljiva linija u pesku. Zapitao se kako bi se osećao veliki Žil de la Martinijer, prikazan na ovom portretu – ratnik, plemić i, po tvrdnji mnogih, ljubavnik Marije Antoanete – da je mogao da vidi budućnost svoje loze, koja se na kraju svela na nejaka pleća jedne mlade žene. Žene koja se Žeraru oduvek činila nekako čudnom.

Prilikom svojim brojnih poseta domaćinstvu De la Martinijerovih, Žerar je posmatrao tu običnu devojčicu, sa uzdržanošću koja joj nije dozvoljavala da odgovara na tuđe izraze naklonosti. Ta devojčica je izgledala odsutno, udaljeno, gotovo mrzovoljno u svojoj povučeniosti pred svim prijateljskim pokušajima približavanja. Kao *notaire*, Žerar je osećao da mu je dužnost ne samo tehnički posao oko stubaca brojeva već i pokušaj da pročita osećanja svojih klijenata.

Emili de la Martinijer je bila enigma.

Posmatrao ju je na sahrani njene majke, ali lice joj nije ništa odavalo. Mora se priznati da je postala privlačnija otkad je odrasla nego što je bila kao dete. Međutim, čak i sada, u prizemlju, suočena s gubitkom jedinog preostalog roditelja i sa odgovornošću da donese strašne odluke, Žeraru nije izgledala kao da je ranjiva. Njen život u Parizu nije se mogao više razlikovati od života njenih predaka. Živela je običnim, ni po čemu izuzetnim životom. Pa ipak, sve u vezi s njenim roditeljima i sa istorijom njene porodice bilo je neobično i izuzetno.

Žerar je nastavio uza stepenice, razdražen njenim prigušenim reakcijama. Nešto nedostaje... nešto je u njoj nedostupno. A on nije znao kako da dopre do toga.

* * *

Dok je Emili stajala i spuštala šolje od kafe u sudoper, otvorila su se kuhinjska vrata i ušla je Margo, kućepaziteljka zamka. Lice joj je sinulo kad je ugledala Emili.

„Madmoazel Emili!“ Margo joj je prišla. „Nisam znala da dolazite! Trebalo je da mi javite. Spremila bih vam nešto.“

„Sinoć sam stigla iz Pariza. Drago mi je što te vidim, Margo.“

Margo se malo povukla nazad i odmerila Emili saosećajnim pogledom. „Kako ste?“

„Pa... izdržavam“, iskreno je odgovorila Emili i, videvši Margo, koja se o njoj starala još kad je kao mala devojčica dolazila leti u zamak, osetila je knedlu u grlu.

„Izgledate mi mršavo. Jedete li?“, procenila ju je Margo.

„Jedem, naravno, Margo! Osim toga, malo je verovatno da ću ikada umreti od gladi.“ Emili se slabo nasmešila i prešla rukama naniže po svome telu.

„Divno ste građeni – čekajte dok ne postanete kao ja!“, Margo pokaza svoju punačku figuru i zakikota se.

Emili je pogledala te plave oči i izbledelu plavu kosu, sad prošaranu sedim vlasima. Setila se kako je Margo pre petnaest godina bila lepa žena, pa oseti novu potištenost pred večno gladnim vremenom koje proždire i razara.

Kuhinjska vrata se ponovo otvoriše. Ušao je vižljast dečak, s majčinim krupnim plavim očima na licu vilenjaka. Iznenađeno je pogledao u Emili pa se sa strepnjom okrenuo majci.

„Maman? Smem li da budem ovde?“

„Da li vam smeta da Anton bude sa mnom ovde u zamku, madmoazel Emili? Sad je uskršnji raspust i ne volim da ga ostavljam samog kod kuće. Obično sedi mirno i s knjigom u ruci.“

„Ne smeta mi, naravno.“ Emili se ohrabrujuće nasmešila dečaku. Margo je izgubila muža pre osam godina, u saobraćajnoj

nesreći. Od tada se bori da sama podiže sina. „Mislim da ovdje ima sasvim dovoljno prostora za sve nas, zar ne?“

„Da, madmoazel Emili. Hvala vam“, zahvalno kaza Anton i pride majci.

„Žerar Flavije, naš *notair*, gore je na spratu. Ostaće da prenoći, Margo“, dodala je Emili.

„Otići ćemo dole do vinograda, da se vidimo sa Žanom i Žakom.“

„Onda ću mu pripremiti spavaću sobu dok ste odsutni. Da vam spremim nešto za večeru?“

„Ne hvala, kasnije ćemo otići gore do sela da jedemo.“

„Stigli su neki računi za kuću, madmoazel. Da ih dam vama?“, upita Margo, snebivajući se.

„Da, naravno.“ Emili je uzdahnula. „Nema nikog drugog ko bi ih platio.“

„Da. Žao mi je, madmoazel. Teško vam je sad kad ste sami. Znam dobro kako je to.“

„Da, hvala ti. Videćemo se kasnije, Margo.“ Emili je klimnula glavom majci i sinu i izašla iz kuhinje da nađe Žerara.

Tog poslepodneva, Emili je, zajedno sa Žerarom, otišla do vinskog podruma. Vinarija na imanju De la Martinijerovih bila je malog kapaciteta, s vinograda površine deset hektara proizvođila je godišnje oko dvanaest hiljada boca najsvetlijeg rozea, crnog i belog vina, koje se prodavalo u lokalnim radnjama, restoranima i hotelima.

U vinariji je bilo mračno i sveže, a vazduh je prožimao miris fermentacije iz golemih bačvi od ruske hrastovine poređanih uz oba bočna zida.

Žan Benoa, upravnik vinarije, ustao je od stola kad su ušli.

„Madmoazel Emili! Drago mi je što vas vidim.“ Žan ju je srdačno poljubio u oba obraza. „Tata, vidi ko je došao!“

Žak Benoa, iako u kasnim osamdesetim godinama života i ukočen od reumatizma, još je svakoga dana sedeo za svojim stolom u vinariji i s mukom uvijao boce vina u purpurni tanki papir. Podigao je pogled i nasmešio se. „Madmoazel Emili, kako ste?“

„Dobro, hvala, Žak. A vi?“

„Ah, više ne lovim divlje svinje, kao što smo nekad radili vaš papa i ja u ovim brdima.“ Zakikotao se. „Ali još se budim i dišem u svanuće.“

Emili oseti kako ju je preplavilo zadovoljstvo kad ih je obojicu videla, od topline i bliskosti s kojom su je pozdravili. Žak je bio veliki prijatelj njenoga oca, a Emili je često odlazila biciklom do obližnje plaže u Žigarou na plivanje sa Žanom, koji je bio osam godina stariji od nje i tad delovao veoma odrastao. Emili je ponekad maštala o tome da joj je on stariji brat. Žan se uvek odnosio prema njoj zaštitnički i ljubazno. On je izgubio majku – zvala se Frančeska – kad je bio mali, i Žak se trudio koliko je mogao da ga sam podiže.

Obojica, i otac i sin, kao i njihovi preci pre njih, odrasli su u maloj seoskoj kući uz vinariju. Sad je Žan upravljao vinogradima, pošto je preuzeo tu dužnost od svoga oca Žaka kad je ovaj procenio da je Žan dobro naučio njegove specijalne metode mešanja i fermentisanja grožđa s vinograda koji su ih okruživali.

Emili se setila Žerara, koji je s nelagodom stajao iza njih. Prenula se iz sanjarenja i rekla: „Ovo je Žerar Flavije, naš porodični *notaire*.“

„Mislim da smo se već upoznali, mesje, pre mnogo godina“, reče Žak pružajući mu drhtavu ruku.

„Da, i još osećam onaj prefinjeni ukus vina koje ovde pravite.“

„Veoma ste ljubazni, mesje“, odvrati Žak, „ali uveren sam da je moj sin još vičniji, pravi umetnik u proizvodnji savršenog provansalskog rozea.“

„Pretpostavljam, mesje Flavije, da ste došli više da proverite činjenice i cifre našeg podruma nego kvalitet naših proizvoda?“ Žan je izgledao uznemireno.

„Svakako bih voleo da steknem neku predstavu o tome da li je posao finansijski produktivan prema mojim analizama. Plašim se da madmoazel Emili mora doneti neke odluke.“

„Pa“, reče Emili, „mislim da vam zasad neću biti od velike koristi i zato idem da prošetam malo kroz vinograde.“ Pozdravila ih je svu trojicu klimnuvši glavom i odmah izašla iz vinarije.

Dok je šetala, shvatila je da joj je tim nelagodnije što njene odluke mogu ugroziti život porodice Benoa. Njihov način života je nepromenjen stotinama godina. Zapazila je da je naročito zabrinut Žan, jer je shvatio dalekosežne posledice ako ona odluči da proda imanje. Novi vlasnik bi mogao da postavi svoga upravnika, a Žan i Žak bi bili primorani da napuste svoj dom. Teško joj je bilo i da zamisli takvu promenu, jer joj se činilo da je porodica Benoa ukorenjena u samo ovo tlo na kom sada stoji.

Sunce je već počelo da zalazi dok je Emili koračala kamenitim zemljištem između redova krhke loze. U narednih nekoliko nedelja rašće kao korov i uroditi krupnim, slatkim grožđem, koje će onda obrati na *vendange** krajem leta, kako bi napravili vino za sledeću godinu.

Okrenula se i pogledala ka zamku, udaljenom trista metara, i potišteno uzdahnula. Njegovi bleđi, rumenkasti zidovi, prozorski kapci tradicionalno ofarbani u svetloplavo i sa obe strane uokvireni visokim čempresima, kao da su se topili na mekom svetlu sve bližeg zalaska. Jednostavno ali elegantno projektovana, da se uklopi u seosko okruženje, kuća je savršeno odražavala potcenjenu ali plemenitu lozu iz koje su obe potekle.

I samo smo mi preostale...

* Franc.: berba. (Prim. prev.)

Emili je iznenada obuzela nežnost prema toj zgradi. I ona je bila siročić. Priznata ali zanemarivana u pogledu svojih osnovnih potreba, ipak je i u nevolji zadržala otmeno dostojanstvo – Emili je prema njoj osetila neobično drugarstvo.

„Kako da ti dam ono što ti je potrebno?“, prošaputala je obraćajući se zamku. „Moj život je drugde, ja...“ Uzdahnula je, a onda čula kako je neko doziva po imenu.

Prilazio joj je Žerar. Stao je pored nje i takođe pogledao u zamak.

„Divan je, zar ne?“, reče.

„Da, jeste. Ali nemam pojma šta da radim s njim.“

„Hajdemo nazad, pa ću ti izneti šta ja mislim po tom pitanju. To ti može ali i ne mora pomoći.“

„Hvala.“

Dvadeset minuta kasnije, dok je sunce konačno zalazilo za brežuljak na kom se nalazilo srednjovekovno selo Gasen, Emili je sedela pored Žerara i slušala šta joj govori.

„Vinarija ne proizvodi koliko bi mogla, ni po prinosima ni po profitu. Poslednjih nekoliko godina, prodaja rozea je u velikom porastu. Na to vino više ne gledaju kao na siromašnog rođaka svoje braće belog i crnog. Ako vremenski uslovi budu stabilni u sledećih nekoliko nedelja, Žan očekuje rekordan prinos. Stvar je u tome, Emili, što je vinarija uvek vođena više kao hobi De la Martinijerovih.“

„Da, shvatam“, složila se Emili.

„Žan – koji je na mene ostavio veoma dubok utisak – kaže da se u vinariju nije ulagalo još od smrti tvoga oca pre šesnaest godina. Prvobitno je, naravno, podignuta da snabdeva domaćim vinom sam zamak. U zenitu, kad su tvoji preci ovde primali i ugošćavali u velelepnom starinskom stilu, najveći deo vina

su trošili oni i njihovi gosti. Sad je, naravno, sve drugačije, ali vinarija i dalje radi kao i pre sto godina.“

Žerar je pogledao u Emili, ali nije video nikakvu reakciju pa je nastavio.

„Da bi ispunila svoj potencijal, vinariji je potrebna injekcija sveže gotovine. Žan mi, na primer, kaže da zemlje ima dovoljno da se vinogradi udvostruče. Uz to je potrebna i moderna oprema, da bi se proizvodnja odvijala po savremenim standardima i – po njegovom uverenju – donosila zdravu dobit. Pitanje je samo da li želiš da ubuduće zadržiš i vinograde i zamak. Oboje treba renovirati, a to bi ti oduzelo mnogo vremena.“

Emili je oslušnula mir. Nije bilo ni daška vetra. Spokojna atmosfera obavila ju je blagošću kao šalom. Prvi put otkad joj je majka umrla, Emili je osetila mir. I stoga nije bila voljna da donosi zaključke.

„Hvala ti na pomoći, Žerare, ali mislim da nisam u stanju da ti odmah odgovorim. Da si me to pitao pre dve nedelje, bez razmišljanja bih rekla kako želim da prodam. Ali sada...“

„Shvatam.“ Žerar je klimnuo glavom. „Emili, ne mogu te savetovati emocionalno, već samo finansijski. Ako ti je to neka uteha, verujem da će ti – kad prodaš parisku kuću, ono što je u njoj i majčin nakit – ostati ne samo dovoljno da obnoviš zamak već i veliki prihod dok si živa. A tu je, naravno, i biblioteka. Iako tvoj papa nije trošio energiju ni na jedan od vaša dva doma, njegova ostavština je unutar zamka. Nastavio je da uvećava već nasleđenu sjajnu zbirku retkih knjiga. Pošto sam pogledao knjige inventara koje je vodio, procenio sam da ju je udvostručio. Antikvarne knjige moje polje stručnosti, ali pretpostavljam da je zbirka veoma vredna.“

„Od nje se nikada neću rastati“, ovrtila je Emili odlučno, iznenadivši i samu sebe tom iznenadnom reakcijom. „To je životno delo moga oca. Kao dete, provela sam mnoge sate s njim u biblioteci.“

„Naravno, nema razloga da je prodaješ. Ali ako odlučiš da prodaš zamak, moraćeš da nađeš prostor veći od svog pariskog stana da smestiš zbirku.“ Žerar se uzdržano nasmešio. „A sad moram nešto da pojedem. Hoćeš li sa mnom u selo na večeru? Sutra krećem rano ujutru, a moram, s tvojim odobrenjem, da ispitam sadržaj radnog stola tvoga oca i proverim da nema još nekih finansijskih dokumenata.“

„Naravno.“

„Najpre moram da obavim par poziva“, dodao je pravdajući se, „ali silazim za pola sata.“

Emili je gledala Žerara kako ustaje od stola i ulazi u kuću. Čudno se osećala u njegovom društvu, iako je prisutan u njenom životu otkad zna za sebe. Ranije se ophodila prema njemu kao dete prema odraslom. Sada kad s njima nema nikog trećeg, njihov direktan razgovor je budio u njoj nelagodu.

Ušavši u kuću, shvatila je da se oseća kao da joj je pokrovitelj, iako je znala da Žerar samo pokušava da joj pomogne. Ali ponekad je u njegovim očima videla nešto što je mogla da protumači samo kao odbojnost. Možda misli – a i ko bi mu zbog toga zemerio? – da ona nije dovoljno sposobna i zaslužna da nosi plašt poslednjeg člana porodice De la Martinijer, koja ima takvu istoriju. Bila je bolno svesna da ne poseduje glamur svojih predaka. Rođena u izuzetnoj porodici, želela je samo jedno – da bude obična.